

DE DERDE KLOK

Adrie Krijgsman

De derde klok

roman

© 2019 Adrie Krijgsman

Omslagfoto: Pieter Tanjé, Titelblad Lucianus Samosatensis, 1743.

Uitgegeven bij Brave New Books

ISBN 9789402197617

NUR 301

www.adriekrijgsman.nl

Gelijktijdigheid is relatief: twee gebeurtenissen die volgens de ene waarnemer na elkaar hebben plaatsgevonden, kunnen volgens een andere waarnemer gelijktijdig plaatsvinden.

Verwant aan deze gedachte uit de Algemene relativiteitstheorie van Einstein is een gedachtenexperiment met drie klokken:

Twee klokken die ten opzichte van elkaar niet bewegen kunnen gesynchroniseerd worden door een derde klok van de ene naar de andere te verplaatsen.

[wikipedia.org](https://nl.wikipedia.org/wiki/Gelijktijdigheid) over gelijktijdigheid.

1 Aankondiging

Precies drie jaar en vier maanden leefde Loukianos¹ tevreden in de aangenaam zwierende slipstream van zijn vijf jaar jongere vrouw. Toen vertrok hij.

Het was een plotseling, door niemand in zijn nabijheid verwacht vertrek, niet heimelijk, zoals er dagelijks talloze mannen met de noorderzon de afgegraasde gebieden verlaten om ergens anders hun geluk te beproeven, maar wel onverwacht. Niemand van degenen die er een beetje kijk op konden hebben had ook maar iets gemerkt van een voorafgaande knallende ruzie, van andere minnaars in het spel, van een tot buiten proporties geëscaleerd meningsverschil, van een lusteloze impasse of enig ander kwaad of relationele bezoedeling. Wel waren kleine irritaties, zoals die in elke relatie voorkomen en die verbintnissen nu juist de moeite waard maakten - zonder gezeik geen koninkrijk. Ze gaven er een eigen karakter aan, voorkwamen dat beide partners weggleden in een poel van dodelijke zaligheid en eindigden met de verdrinkingsdood.

Loukianos had zijn vertrek enkele dagen voor hij zou afreizen, bijna terloops aangekondigd en iedereen herinnerde zich nog wel dat uiterst pijnlijke moment waarop die aankondiging plaatsvond. Tijdens een feest nota bene, tijdens een roerig en later nog flink uit de hand gelopen symposion² ter gelegenheid van zijn vaders vijftigste verjaardag. Godeklaagd was het.

Aanvankelijk werd er nog hartelijk om die aankondiging gelachen, klonken er zelfs humoristische kreten van instemming omdat de genodigden dachten met een satirische grap van hem te maken te hebben, zo was hij, zo nam hij wel vaker alles en iedereen op de korrel. Dat was nu eenmaal zijn metier als schrijver van satirische stukken. Niemand maakte er een serieus probleem van als hij vol-

¹ Loukianos (Gr. Λουκιανός) of Lucianus (ca. 125-180) belangrijkste prozasatiricus in het Romeinse rijk.

² Symposion (Gr. 'gezamenlijk drinken'), het drinkgelag na een gastmaal.

komen losgeslagen van zijn individuele geweten, blasfemisch de goden bespotten en ook nam hij elke gelegenheid te baat om de protserig uitbundige feesten van de bestuurlijke elite te verguizen, zelfs in eigen kring. Het werd hem niet altijd in dank afgenomen, maar ja, het was Loukianos. Zo had hij ongewild het etiket van dorpsgek opgeplakt gekregen, een zeer gewaardeerde dorpsgek, die communicatief vaardig was en geen spoor van agressie vertoonde. Dat wist hij. Hij had er vrede mee. Meestal leidden zijn grappen tot grote hilariteit. Maar dit keer was het anders en drong de ernst van de situatie al snel bij de toehoorders door. Of het nu de verdachte ondertoon in zijn woorden was, de niet met zijn karakter concorderende, militante gelaatsuitdrukking, of het pandemonische sfeertje tijdens het feest, dat bleef onduidelijk, maar dat er iets ongrijpbaars in de lucht hing, dat was voor iedereen duidelijk.

In de commotie die tijdens het feest was ontstaan had hij alle aanwezige gasten en heel ongebruikelijk ook de vrouwen uit het naastgelegen vrouwenvertrek bijeengeroepen. Daarna, op het moment dat iedereen zo'n beetje binnen was, had hij rustig en beheerst het woord genomen, uiteraard niet zonder gebruik te maken van zijn taalkundige en theatrale vaardigheden. Hij was nu eenmaal redenaar en evenals adeldom verplicht, vond hijzelf dat hij aan zijn beroepseer verplicht was om met de juiste woorden en op de juiste toon duidelijkheid te verschaffen. Toch vermoedde men dat hij niet voldoende over zijn aankondiging had nagedacht, alsof hij in een verregaande staat van realiteitsverlies, onwillekeurig zo'n tamelijk laconieke en kille toon had gebruikt, alsof hij er niet teveel woorden aan vuil had willen maken, of zelfs omdat hij het losrukken van de wortels uit zijn geboortegrond niet belangrijk genoeg had gevonden om er uitgebreid aandacht aan te besteden. Het kwam hoe dan ook pijnlijk, als een ferme knuppelslag van de machtige Herakles¹ aan, zeker na alle beschamende toestanden die al eerder op dat verjaardagsfeest hadden plaatsgevonden.

¹ Herakles (Gr. Ἡρακλῆς) of Hercules (Lat), figuur uit de Griekse myth., een held die met zijn enorme kracht en slimheid machtige daden kon verrichten.

Het was onvermijdelijk dat de aankondiging tot onbegrip, afkeuring en onbedaarlijke emoties had geleid, iets wat hem zwaar werd aangerekend en dat volgens kenners van de goede zeden nagenoeg onvergeeflijk was. De goegemeente was het er roerend over eens dat Loukianos zijn vertrek nou niet bepaald op het juiste moment en op de juiste wijze bekend had gemaakt. Integendeel. Zo'n recht voor z'n raap mededeling had subtiel moeten worden ingeleid, met positieve aandacht voor zijn vrouw, met benoeming van haar vele kwaliteiten, met aandacht voor zijn familie, hoeveel hij van hen allen hield, en pas dan, na al het positieve, had het slechte nieuws gebracht moeten worden, met een helaas, of een tot mijn onnoemelijke spijt. Zoiets ..., met gevoel, met een beetje emotionele geladenheid. Maar dit! Terwijl hij nota bene retoricus was en diplomaten adviseerde over het juiste woordgebruik en de juiste stemvoering tijdens vergaderingen over de meest gewichtige staatsaangelegenheden, dan mocht je toch op zijn minst verwachten dat waar het zijn eigen daden betrof hijzelf ook behoedzaam en tactisch in zijn woordkeuze zou zijn.

Wat willen jullie dan, dacht ik, moet hij als de programmamakers in de realityshows op televisie handig gebruik maken van allerlei trucs, beelden, muziekjes, om op een geraffineerde manier bij het publiek de tranen los te peuten? En dan zeker ook nog gevolgd door een telefoonnummer van slachtofferhulp, of een adres waar je psychologische ondersteuning kunt krijgen. Nee, ik vond het prima zo, al had ik er als mentale waarnemer niet zoveel mee te maken, laat staan dat ik er ook maar een greintje invloed op had. Ik was weliswaar een hoofdrol in zijn leven gaan spelen, tegen wil en dank kan ik wel zeggen, achteraf, nu alle historische voorwaarden voor onze ontmoeting duidelijk geworden zijn. Maar op dat moment bewoog ik me tussen heden en verleden, beleefde het soms vanuit de ene tijd, dan weer vanuit de andere en had geen grip op die lastig uit elkaar te houden tijden, ik had alleen grip op mijn eigen beweging in de tussen-tijd, als de tijd van een derde klok.

Hoewel Loukianos, op dat voor altijd in vele geheugens gegrifte moment, al meer dan drie jaar zijn leven deelde met de mooiste vrouw die hij zich wensen kon, had hij zich, zonder haar ook maar van één enkele misstap of één onhebbelijkheid te beschuldigen, voorgenomen om per direct als een vrij en ongebonden man door het leven te willen gaan. Hij had geen zin meer om zaken eerst met anderen te moeten afstemmen. Niet dat zijn besluit gemakkelijk geweest was, het had hem soms doen zwelgen in een broeierig zelfmedelijden, op andere momenten in een gevoel van heroïsche trots en soms in totale onverschilligheid; stemmingen die hij voor anderen goed verborgen wist te houden, iets waar hij bijna trots op was. Het was een hachelijke en welbeschouwd ook onmogelijke keuze geweest tussen *here is your princess* en *here is the horizon*¹ en die keuze was moordend geweest, maar ... dat ging anderen geen reet aan! Hij was dan ook niet van plan hun nieuwsgierigheid hiernaar te bevredigen.

Veel had hij er tijdens het uit de hand gelopen symposium niet over gezegd, maar het leidt geen twijfel dat er een langdurige innerlijke strijd aan zijn besluit vooraf moet zijn gegaan. Het is immers geen kleinigheid om je geliefde vrouw te verlaten en bovendien flinke concessies te moeten doen aan een gerieflijk en relatief veilig leven. Met zo'n ongewisse stap, die voor zijn toekomst van doorslaggevende betekenis zou kunnen zijn, was het maar afwachten waar en hoe hij terecht zou komen. Hij zou kunnen eindigen als overwinnaar tussen die malle goden en dansen met de nimfen op de Olympus, maar evengoed zou hij kunnen eindigen als een verlopen zwerver in een modderig moeras, tussen de onreine geesten in de vorm van kikkers,² ergens aan de oever van de Eufraat. Toch, of het nu de dood of de gladiolen zouden zijn, hij wilde koste wat kost, zowel zijn persoonlijke als alle door hem gedelegeerde verantwoordelijkheden, verplichtingen en verder de godganse zooi aan overbodige bezittingen en schulden van zijn tot op dat moment

¹ Aldous Harding, Nieuw-Zeelandse folk singer-songwriter, *Horizon* (2017).

² Bijbel, Openbaring 16:13, over het komende Armageddon (eindstrijd).

geleide, beschutte en comfortabele, maar desondanks onbevredigende leven achter zich laten om alle ruimte voor het ontwikkelen van zijn literaire activiteiten te krijgen, om helemaal vrij te kunnen zijn. Vrij!

Velen in zijn omgeving vonden het een nogal onbeduidend argument, dat vrij willen zijn! Begrijpelijk, want er is waarschijnlijk geen enkel woord dat zo vaak misbruikt en verkeerd begrepen is als het woord vrij. Het is de hemel in geprezen, door kwakzalvers aangepraat, tot in de onderwereld vervloekt, afgeranseld, weggetrapt, omstrengheld en bejubeld. Mensen zijn met vrijheid op de lippen in liefde verwekt en mensen zijn er en masse voor gestorven. Hele volkeren hebben zich ervoor opgeofferd, zijn ervoor van hun grondgebieden verdreven, of erger nog, zijn ervoor uitgeroeid en van de aardbodem weggevaagd. Leve de vrijheid!

Van dit betrekkelijke vrijheidsbegrip moet Loukianos zich bewust zijn geweest. Hij was intelligent, genuanceerd en met veel aandacht voor filosofie opgeleid, een combinatie die voor inzicht in de vrijheidsmaterie wel min of meer garant staat. Maar blijkbaar had hij toch gemeend deze betrekkelijkheid bij zijn beslissing niet in de overwegingen te moeten meenemen. Misschien omdat het zijn motief voor een toch al bedenkelijk vertrek nog meer zou hebben vertroebeld, zowel voor zichzelf als voor zijn omgeving. En niemand zat op zo'n verdere vertroebeling te wachten. Hijzelf nog wel het minst. En wat maakte het voor zijn omgeving uit? Zijn besluit was immers voor hemzelf duidelijk. Misschien dat zijn motieven wat aan de vage kant waren en niet iedereen ze ten volle begreep, maar het doel dat hij voor ogen had was glashelder. En ook al zal niet iedereen in zijn omgeving dat hebben begrepen, of niet hebben willen begrijpen, dat was zijn zaak toch niet? Moest hij daar rekening mee houden, met lieden die zijn vertrek op grond van hun tradities of ingesleten vooroordelen zouden begrijpen of niet begrijpen, het zouden goed- of afkeuren? Hij had verdorie wel andere dingen aan zijn hoofd. En sowieso zouden de meesten hem meewarig en met een schijnheilige lach om de mond inschikkelijk,

maar ook huichelachtig hebben toegeknipt. Anderen zouden een lelijke bek tegen hem hebben getrokken, daarbij de hulp van hun eigen stompzinnigheid en boosaardigheid inroepend om maar niet in hun gefortificeerde hersenpan te hoeven gaan zoeken naar iets van begrip, naar een beetje empathie, voor zover dat bij hen ooit al aanwezig geweest was.

Analytisch benaderd zou je het niet meewegen, of het bewust verzwijgen van die betrekkelijkheid een kwestie van pragmatische vermijding kunnen noemen, bedacht ik mij. Zo'n vermijding die ik zelf ook regelmatig toepaste om niet tussen de raderen van het maatschappelijke, of van het persoonlijke mechaniek te worden vermalen.

In elk geval had Loukianos ervoor gekozen om geen volledige openheid van zaken te geven, een openheid die vermoedelijk wel de helderheid van zijn besluit ten goede zou zijn gekomen, maar die blijkbaar niet strookte met zijn persoonlijke taalstructuur, een structuur waarvan hij de ongeschreven regels in zijn hoofd vast wel allemaal op een rijtje zal hebben gehad, maar die hij blijkbaar voor het gemak een poosje op non-actief had gesteld om het voor de toehoorders wat overzichtelijk te houden. Zo was althans bij velen de gedachte, hoewel niemand het fijne ervan begreep. En het was ook ingewikkeld, dat hele onzalige idee van hem om zijn geboortestad te verlaten en vrij te willen zijn.

Na zijn mededeling, die als altijd doelrakende pijl van Apollo uit het niets leek te zijn afgeschoten, was zijn vrouw Omorfía¹ ontsteld opgesprongen en figuurlijk neergestort, totaal aan gruzelmenten, een op de tegelvloer gesmeten amfora. Zij wist nog van niets! Had zelfs niet het flauwste vermoeden!

Direct na de mededeling was ze als de lieflijke nimf Io, opgejaagd door de schim van Argos met zijn honderd lege oogkassen² in blinde paniek naar buiten gerend en had met haar vingers platte krachttermen in het stof geschreven. Later had ze zich lange tijd

¹ Grieks (Ομορφιά, Omorfía), betekent schoonheid.

² Mythe van Io en Zeus.

jammerend en snikkend in haar slaapvertrek teruggetrokken. Een dienstertje beweerde dat ze daar als een gekooide tijger apathisch rondjes door de kamer liep, maar desondanks haar man Loukianos helemaal niets verweet, onder het motto dat liefde ook loslaten is en niet geketend in een kerker vastgehouden kan worden om daar in jaren van gevangenschap steeds verder weg te kwijnen. Ondanks al dit grootmoedige begrip moet het voor haar, onder die uiterst wanhopige omstandigheden, niet eenvoudig geweest zijn om de theoretische tolerantie voor zijn door iedereen beschimpte handelwijze ook daadwerkelijk op te brengen.

Anderen, die minder stoïcijns in hun oordeel waren, vonden in hun buitensporige hardvochtigheid dat in dit specifieke geval, dat voor hen een halsmisdad evenaarde, niet minder dan een gepaste martelstraf geoorloofd zou zijn, om hem misschien op het laatste moment nog op andere gedachten te brengen. En mocht dat niet lukken, dan had die klootzak alvast zijn verdiende straf te pakken, want dat hij bestraft moest worden, daarover waren deze rigide zedenmeesters verrassend eensgezind.

Toch was er hier en daar ook wel begrip voor zijn vertrek. Het huwelijk met Omorfía was immers kinderloos gebleven en dat was publiekelijk een gegronde en ook alom aanvaarde reden voor een echtscheiding. Ook juridisch was een kinderloos gebleven huwelijk voldoende argument voor een dergelijke stap, waarmee er voor Loukianos geen enkel, wettelijk overtuigend obstakel was om te vertrekken.

Zonder enige reële kans van slagen had ook zijn vader nog een uiterste poging gedaan om Loukianos vertrek te verhinderen door hem een reisverbod te laten opleggen. Hij had daartoe zijn juridische en politieke vrienden geconsulteerd en zelfs in een opwelling van onbeheersbare wanhoop de nieuwe stadsprefect illegitieme en volgens sommigen criminele beloftes gedaan. Het was niet gelukt.

Uiteindelijk restte er alleen nog de vraag of Loukianos' onbewuste, persoonlijke taalstructuur wel betrouwbaar en solide genoeg was en of überhaupt het woord structuur hier wel op zijn plaats

was, want een taalstructuur, dacht men, zal gewoonlijk het individuele bereik overstijgen en ook vanuit de individuele verbeelding een algemenere reikwijdte hebben. Het was veel te ingewikkeld, niemand kon er iets mee.

Enkele koortsachtig drukke dagen voor Loukianos' daadwerkelijke vertrek naar Athene was hij drieëntwintig geworden, slechts twee dagen verschil met de verjaardag van zijn vader. Die gebeurtenis is verder geen verklaring voor de drastische stap die hij genomen had, maar gewoonlijk zijn op die leeftijd de meeste jonge rebellen al uitgerebelleerd en zijn ze al veel van hun opstandigheid kwijtgeraakt. Na een korte periode van onhandelbaarheid, vaak gecombineerd met alcoholische en seksuele uitpattingen, is het met de sociaal geminachte, want als verderfelijk beschouwde jeugdige gulzigheid wel gedaan, proberen de meeste rebellen deze bezoeidelde periode weer te vergeten en leggen zich, al dan niet berustend in hun lot, gelaten neer bij het traditionele ideaal van trouwen en het keukentje volgens de laatste designtrend verbouwen. Ze zijn uitgepuberd, of doen alsof, ontkennen het en gebruiken hun schaarser wordende tijd om het intussen verwekte nageslacht voldoende te voeden, op te voeden en als gids te begeleiden op de voorgeschreven weg naar respectabel burgerschap. Om dan uiteindelijk, tijdens de middelbare leeftijd te gaan lopen pochen over hun vrijgevochten jeugd en, ik spreek daarbij uit ervaring, soms volledig weg te zinken in een moeras van weemoedig verlangen naar vroeger, soms als ongewenst cadeautje in een psychische crisis verpakt. Zo niet Loukianos, niet echt een geboren rebel, anderzijds ook niet iemand die zich erg veel aan traditionele waarden en maatschappelijke conventies gelegen liet liggen en was zeker op zijn jeugdige leeftijd nog geen weemoedig verlanger.

2 Op weg naar Samosata 1

Een paar jaar geleden kwam Loukianos via zijn satirische verhalen in mijn verbeelding terecht en vanaf dat moment begon mijn zoektocht, niet alleen wilde ik hem ontmoeten, maar veel meer nog zijn intrigerende vrouw, de heupwiegende Omorfíá.

En nu ben ik dan daadwerkelijk onderweg naar Samosata,¹ naar het verleden, waarin Loukianos na zijn vertrek een deel van zijn herinneringen en ook zijn mooie vrouw heeft achtergelaten. Ik probeer me alvast een schetsmatige voorstelling van de stad te maken, in mijn verbeelding uiteraard, tijdens het lopen, je moet toch wat. Om de hele tijd te mekkeren over dorst, of geil aan Omorfíá denken is ook niks, dat is misschien even leuk als afleiding, maar wordt al snel treurigheid troef. Dus dan maar een schetsmatige voorstelling, dacht ik zo, een beter idee is momenteel niet voorhanden, borrelt althans nog niet uit mijn onbewuste op. Wat er daar in het verborgene wèl wordt klaargestoomd weet ik logischerwijze niet, dat ligt nu eenmaal in het woord onbewuste besloten, maar bewust is het een gekkenhuis, dat kan ik wel zeggen. Al de hele tijd spoken er onverklaarbare taaldingetjes door mijn hoofd, vermengd met herinneringen en bewuste observaties van wat er tijdens de wandeling zoal in mijn blikveld verschijnt aan concrete beelden, die samen met opwellende en wegzinkende verlangens tot realistisch herkenbaar beeld worden gemaakt als het beeldtaal betreft, en tot betekenisvolle zinnen als het losse woorden of zinsfragmenten betreft. Op dit moment lijkt alles zich in een combinatie van taal en beeld even te consolideren in een totaalplaatje. Een relatieve rust die overigens niet lang duurt, want naast de schetsmatige voorstelling van de stad beginnen mijn gedachten zich al snel weer op het fraaie figuur van Omorfíá te focussen, alsof mijn hele doen en laten behoorlijk ziekelijk op haar is gericht. En welbeschouwd is dat ook zo! Vanuit freudiaans oogpunt beke-

¹ Samosata (Oud-Grieks: Σαμόσατα), vroegere stad in het huidige Turkije, eerst Hellenistisch, later onder het Romeinse rijk.

ken ben ik tijdens mijn zelfontplooiing hoogstwaarschijnlijk ergens blijven steken in een probleemgebied, niet oraal of anaal maar in dit geval omorfiaal, het driftmatige leven onder de waarnemingsdrempel ... opgekrikt tot ...

Van de stenenrijke landweg waarover ik loop, in een zo ver het oog reikt van alle levenssappen verstoken, dorre omgeving, lijkt er ook een mentale variant te bestaan. Ik heb me eerder al eens verdiept in de landscape-mindscape gedachte: Misschien kan het denken als een landschap zijn - met velden en stromend water [vloeiende concepten].¹ Een interessante gedachte, juist omdat elk landschap ook een ondergrondse component heeft en daarmee vergelijkbaar is met ons onbewuste.

Niet in blijven hangen, spreek ik mezelf toe, voorwaarts! Want sinds Freud is het centrum van de mens niet waar we dachten dat het was, vanaf daar moeten we verder.² Nu ben ik nogal een kritiekloos, dociel typetje waar het de theorie van Lacan betreft, dus beschouw ik het als mijn morele plicht om verder te gaan, hoewel het in de theorie van Lacan niet zozeer de plicht is die mij aanspoort, maar het onbevredigbare verlangen ... verder en verder, het terra incognita in, op weg naar nog meer verlangen.

Voor een deel uit mijn onbewuste opgeborreld naar het bewuste richten mijn gedachten zich, nu ik Eroos³ als gids heb gekozen, steeds sterker op het verheerlijkte fantasiebeeld dat ik gaandeweg van de schone, heupwiegende Omorfiá geconstrueerd heb, van de vrouw uit mijn herinnering die ik weer herkende in de volstrekt onwaarschijnlijke verhalen van Loukianos. Een belachelijke en uiterst magere aanzet voor een verliefdheid, of zelfs voor het prille begin van een zelfopgewekte interesse, dat vindt iedereen, ikzelf ook, maar toch. Het is geen verliefdheid op het eerste gezicht, geen totale overrompeling die wereldbeelden verschuift, maar een liefde

¹ Kenneth White, *Mediation in Winter, the Wanderer and His Charts*, 2004.

² Jacques Lacan, interview in *L'Express*, mei 1957.

³ Eroos (Gr. Ἔρως), god van de liefde, aantrekking en binding,

die is gebaseerd op een fantasie, zoals misschien wel elke liefde op een fantasie gebaseerd is. Het is een liefde op het eerste fantasiebeeld, wat dan verdacht veel op het verhaal van Narkissos¹ begint te lijken. Compleet gestoord ben ik!

Levend van een langlopend krediet, met mijn eigen verleden als onderpand, betaal ik de termijnen af met geëxtrapoleerde daden en gedachten van mijn voorgelacht. Mijn grootvader van moederskant sprak in een boerse streektaal zijn vaktaal, vol kippenvoer, eieren, botersla, prei. Hoe jong ik ook was, ik begreep hem uitstekend. Maar sprak hij over de oorlog die hem voor de rest van zijn leven verminkt had, of over zijn oudtestamentische god, dan raakte mijn kinderlogica snel het spoor bijster en kon ik hem, schuifelend over zijn oude taalpad, volstrekt niet meer volgen. Mijn grootmoeder sprak dezelfde streektaal. Als zij over de kippen sprak, begreep ik er niets van, maar sprak zij over de oorlog, of over diezelfde god, dan landde dat als de heilige uil² op een verende, friscgroene lentetak, al begreep ik natuurlijk niet alles, want veel was voor mijn onbevangen kinderbrein nog een abstractie. En abstraheren moest ik nog leren.

Volgens de fel omstreden structuralistische theorie van Jacques Lacan,³ voortbordurend op het niet minder omstreden werk van de bekendere Sigmund Freud, zijn ons onbewuste en onderbewuste als een taal gestructureerd en hebben ze, zoals elke taal een unieke structuur. Over dat soort taaldingetjes, over een grootvaderstaal, een grootmoederstaal, over een moedertaal in zijn algemeenheid en specifiek over een persoonlijke taalstructuur loop ik onderweg een beetje te ... tja, te denken, denk ik. Vraag me niet waarom,

¹ Narkissos (Gr. Νάρκισσος) of Narcissus (Lat.) figuur uit de Griekse mythologie. Afgeleid: narcisme, iemand vervuld van eigenliefde, een narcist.

² (Gr. myth.) Uil die de godin van de wijsheid, Pallas Athena, vergezelt.

³ Jacques Lacan (1901-1981), Frans psychoanalyticus, volgens wie het onbewuste als een taal gestructureerd is. Fel bekritiseerd door o.m. taalfilosoof Noam Chomsky en wetenschapsfilosoof Maarten Boudry.